

Oponentský posudek na diplomovou práci Juraje Štubnera Šramot smrti: *Humus* Raula Brandãa a otázky jeho prekladu do slovenčiny

Ve své diplomové práci se Juraj Štubner zaměřil na komentovaný umělecký překlad jednoho z nejoriginálnějších, a zároveň překladatelsky velmi náročných děl portugalské literatury 20. století, *Humusu* Raula Brandãa. Svému překladu zhruba 80 normostran textu předesílá stručné uvedení do autorova díla a jeho poetiky a v závěrečné pasáži se posléze pokouší teoreticky uchopit obtížná místa překladu a zdůvodnit přijatá řešení.

Práce je orientována především na praktické uplatnění nabytých poznatků a tomu odpovídá i ráz výchozích kapitolek: Brandãův portrét je stručný,¹ nezabíhá do velkých podrobností a spíše než důkladnou obeznámenost s celkem sekundární literatury tu Štubner osvědčuje schopnost samostatného uvažování a syntetického pohledu, který je podložen dobrými znalostmi literárně kritické analýzy (snad by bylo možno jen ustoupit od poněkud vágní kategorie „pocitu“, resp. „pocitové stránky díla“) a může se stát směle východiskem jeho překladatelské koncepce.

Je podle mého názoru škoda, že v těchto výchozích rozvahách diplomant nevěnoval více pozornosti Brandãovu místu v linii portugalské reflexivní a lyricko-reflexivní prózy, protože přinejmenším české překlady Fernanda Pessoa či Vergília Ferreiry (se slovenskými nejsem obeznámena) by mu bývaly mohly poskytnout určité – nikoli nutně následováníhodné – modely dostupných řešení některých překladatelských problémů, jako je balancování na hraně rozdílů mezi abstraktním a konkrétním významem slova, fragmentarizovaný, úmyslně eliptický diskurs či takřka filosoficky přesné používání pojmů, pro něž podle mého soudu těžko můžeme nazývat Brandãovu prózu „prózou básnickou“, jak diplomant místy činí.

Přestože je otázkou, nakolik může český oponent kompetentně vstupovat do dialogu se slovenským překladatelem, je očividné, že Juraj Štubner ve své práci přistoupil k fenoménu literárního překladu nesmírně zodpovědně a vybrané

¹ Povšechnou práci se sekundární literaturou prozrazují některé omyly přejaté např. ze *Slovníku portugalských a španělských autorů* (Náměsíčníci nejsou anarchistický pamflet, jak se píše na s. 3), přehmaty překladové (*Vale de Josafat* není ani ve slovenštině Josafatovo údolí, ale údolí Jozafatské) i chyby ve jménech (Georg-Hans Gadamer místo Hans-Georg Gadamer).

kapitoly kompozičně složitého díla přetlumočil souhrzně, koncepčně a s rozmyslem. S některými konkrétními řešeními by ovšem bylo možno polemizovat – osobně bych se například tak snadno nevzdávala slova „groteskní“, které má význam pro takřka expresionistickou, až karikaturní notu některých pasáží díla, zejména když se pro množství synonym jinde nakonec stejně nelze vyhnout cizímu, ale o poznání slabšímu „komický“; nejsem si zcela jista vhodností překladu *A mulher da esfrega* jako „žena, čo drhne“ (ačkoli nevím, zda by bylo možno ve slovenštině najít odpovídající činitelské substantivum) a nelíbí se mi ani časté kopírování portugalské větné konstrukce, ať už je to konstrukce vytýkací, již by šlo zřejmě i ve slovenštině mnohdy nahradit aktuálním členěním větným, či v portugalštině ve srovnání s češtinou silně nadužívaný přísudek *jmenný se sponou*, na jehož místě by se ve slovanském jazyku mohla snad častěji objevovat přirozenější vazba ryze slovesná. To vše jsou však otázky dílčí, které – stejně jako příležitostná věcná přehlédnutí – přísluší řešit v dialogu překladatele a nakladatelského redaktora, nikoli diplomanta a oponenta. Pro hodnocení překladu jako celku je podstatné, že překladatel nepominul ani lacině neobešel žádné z úskalí originálu, a přestože je zřejmé, že předkládané přetlumočení je dílem dlouhého zápasu s textem, dokázal se povznést nad jednotlivosti k celistvému uměleckému výrazu.

Obečně lze říci, že se Juraj Štubner zhostil nesnadného úkolu, který si vytkl, s důkladností a suverenitou, jaké se často nevidají ani u překladatelů z povolání, a lze si jen přát, aby se s konečnými výsledky jeho překladatelského úsilí mohlo seznámit i širší publikum.

Jeho práci hodnotím jednoznačně jako výbornou a doporučovala bych ji k přijetí jako práci rigorózní.

20. září 2008

Mgr. Šárka Grauová